

גיליון מס' 614 בין הזמנים
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - תפילת הדרך

סדר תפילת הדרך שנהג רבינו זצ"ל

רבינו זצ"ל היה אומר תפילת הדרך אחר פרסה, (בנסיעה מב"ב לירושלים היה אומר אחר שעברו את לוד) עי' שו"ע (סי' ק"י ס"ז) ומשנ"ב (סקכ"ט) והיה בודק כשלא רואים בתים, ואז היה מברך תפילת הדרך, ואמר שבצעירותו בעת שלמד בישיבה בעיר פתח תקוה היה נוסע מב"ב לפ"ת והסתפק אם לברך תפילת הדרך ואמר לו על זה מרח החזו"א שכיון שכל נסיעות של היום מיקרי סכנה עי' משנ"ב (סי' ק"י סק"ל) א"כ אפשר לנהוג כהט"ז (סי' ר"ט סק"ד) שס"ל שבמקום סכנה אפילו בתוך העיר מותר לומר תפילת הדרך בברכה, היה יוצא מהמכונית ואומר הברכה מעומד, ואם א"א היה לצאת היו עוצרים הנסיעה והיה מברך בישיבה, ואם גם זה לא היה אפשרי היה מברך בשעת הנסיעה, עי' בשו"ע (סי' ק"י ס"ד) ובמשנ"ב (סקכ"א כ"ב כ"ג) והיה אומר מעומד היה רצון וכו' עד שומע תפילה, ואם היה נוסע וחוזר באותו יום היה אומר ותחזירנו לשלום, והיה אומר בעיניך ובעיני כל רואי ולא רואינו, אחרי שומע תפילה אמר ויעקב הלך לדרכו וגו' עד ההוא מחנים, יברכך וכו' ג' פעמים, והיה נועם וגו', המלאך הגואל ג"פ, כי מלאכיו וגו', מגדל עד צדיק ונשגב, ומרגליה בפומיה שסימנה יחיד ורבים הלכה כרבים דתחילת התיבות של יחיד וכו' הוא ו' ה' כ' והוא יברך ויהי נועם המלאך כי מלאכיו והוא שם מלאך המועיל לשמירה, (ס' אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ג ה' ו' ומקור הדבר יעו' באגרא דפרקא אות כ"א בנוסח תפילת הדרך, ורק הברכה אמר מעומד והשאר אמר במיושב תוך כדי נסיעה).

ראוי לומר תפילת הדרך בעצמו

בס' מאיר עוז (סי' ק"י ס"ד) הביא בשם רבינו זצ"ל לענין אם מוציא בתפילת הדרך ע"י רמקול, שחוק מהחסרון של לצאת ברמקול תפילת הדרך, ראוי שכל אחד יברך בעצמו תפילת הדרך דרחמי נינהו עי' משנ"ב (סי' נ"ט סקט"ו) וכ"כ באשי ישראל (פ"נ הערה ל"ה) בשם רבינו זצ"ל, וכן הביאו במשנה ברורה (דרשו סי' ק"י) בשם הגר"ש וואזנר ועיין אשל אברהם לבעל דע"ק מבוטשאטש (סי' ק"י) שכתב, תפילת הדרך אינו סגנון ברכת הנהנין ותפילה מוציא אחד את חברו ומ"מ י"ל שכמו לא ליתנהי ולא לברך כן שייך לא ליסוע ולא לברך ואין אחד מוציא את חברו וגם אם לדבר מצוה הלך מכל מקום י"ל שגוף ההליכה שייך בה לא יסע.

בענין ברכת הדרך בשומע ברמקול

ושאל רבינו זצ"ל, לענין ברכת הדרך ע"י רמקול, והשיב שמרח החזו"א הסתפק בזה, (דברי שיח גליון קפ"ח ועי' מה שהביא בזה במנח"ש ח"א סי' ט' סוף ענף א' מה ששמע ממרח החזו"א בזה), וכן השיב לענין ברכת כהנים ע"י רמקול (אשיחה עמוד שצ"א) וכן לענין מגילה (חי' הגרח"ק מגילה סי' י"ב). ובקו' עזרת אליעזר (ברכות עמוד מ"ב), נשאל רבינו זצ"ל, האם אפשר לצאת תפלת הדרך כששומע ברמקול את חברו שאומר בקול לפני כולם, והשיב, ספק.

מנהג החזו"א הקה"ל ורבינו בזה

בדרך כלל לא היה רבינו זצ"ל מסמך ברכה אחרת לתפילת הדרך, אבל אם היה אפשר היה מסמך, ומ"מ לא הי מקפיד לקחת מביתו דבר מאכל לאכול ולהסמך לברכה אחרת, ואמר שלא ראה אצל רבותיו זיע"א שנהגו בזה ורק אם יש ברכה הסמוכה מה טוב אבל אין צריך לטרוח עבור זה (ס' אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ד וכן מובא בס' ארחות רבינו (ח"א עמוד ס"ה אות ר"ה) על החזו"א והקה"ל שלא נהגו ד"ז, וכן שמעתי מהר"י אפשטיין שליט"א שלקח את רבינו לבריתות שתמיד היה אומר ללא שסומך לברכה אחרת, ועי' בזה בשו"ע סי' ק"י ס"ו ובמשנ"ב סק"ז כ"ח והיו שנים שכמעט כל יום יצא מחוץ לעיר להיות סנדק בברית ומידי יום היה אומר תפילת הדרך ועם זאת לא הקפיד ליטול מאכל וכו"ב אלא היה שוקע בלימוד מתוך גמרא קטנה מתחילת הנסיעה ועד תפילת הדרך ומתפילת הדרך ואחריה עד סיום הנסיעה, והראתי לרבינו בס' עלה לא יבול על א' שהיה מברך אשר יצר וסומך לתפילת הדרך והתפלא ע"ז).

תחזירנו לשלום כשחוזר לעיר אחרת

נשאל רבינו, אחד שנוסע מהעיר רחובות לירושלים וחוזר אח"כ לביתו שבבני ברק האם צריך לומר בתפלת הדרך ותחזירנו לשלום, דהא אינו חוזר למקום שיצא משם, והשיב, תחזירנו אינו דוקא לעיר זו, (דעת נוטה דיני תפילה סי' שצ"ט).

להוציא בתפילת הדרך כשלא התחייב

נשאל רבינו זצ"ל, מי שלא התחייב בתפלת הדרך האם יכול להוציא את חברו בתפלת הדרך או שזה כמו ברכת הנהנין שצריך להתחייב בתפלה זו, והשיב, לא, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ב).

להוציא חברו ואשה לאיש

נשאל רבינו זצ"ל, האם אחד יכול להוציא את חברו בתפלת הדרך והאם אשה יכולה להוציא את בעלה כי בזה איש ואשה שוין, והשיב, בשעת הדחק, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ב).

נהג שטרוד עדיף שישמע מאחר

נשאל רבינו זצ"ל, אדם שנוהג ברכב והוא באמצע נסיעה ויש לצידו עוד אדם, האם עדיף שהשני יאמר תפלת הדרך ויוציא את הנהג כי הנהג פחות מכיון מפני שהוא מרוכז בנהיגה או עדיף שכל אחד יאמר לעצמו תפלת הדרך, והשיב, נכון ויותר טוב שיעמוד ויאמר, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

מהיות טוב לעמוד בתפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, הגמ' בברכות (ל' א') אומרת רב חסדא ורב ששת הוו קאזלי באורחא קם רב חסדא וקא מצלי א"ל רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר ליה קאי ומצלי א"ל אוקמן נמי לדידי ואצלי מהיות טוב אל תקרא רע וכתב רש"י הוואיל ואני יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי עומדת לא אקרא רע להתפלל מהלך ואע"פ שמותר גם במעשה כאן לא הנידון האם לשבת בתפלת הדרך או לעמוד אלא הנידון האם לומר באמצע הליכה או לעצור ויש לעיין לדינא בכמה שנוסעים ביחד ברכב אחד ויש שעומדים

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

בתפלת הדרך ע"י שיוצאים מהמכונית לגמרי ונעמדים האם מדין מהיות טוב אל תקרא רע יצטרכו כל האנשים לצאת מהרכב ולעמוד כי הרי גם הם יכולים לעמוד כטענת רב ששת במעשה כאן, והשיב, אין מחוייבים, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ה).

למה לכתחילה יש לעמוד

נשאל רבינו זצ"ל, מה הטעם והענין לומר תפלת הדרך בעמידה לכתחילה ולא בישיבה וכי תפלת הדרך זה שמו"ע שצריך לעמוד הרי בשאר התפלות ובקשות של רחמים וכדומה אפשר לאומרם גם בישיבה, והשיב, זה תפלה שאינה אלא בדרך, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ו).

איך נהג רבינו זצ"ל בזה

רבינו זצ"ל נהג כשאפשר לצאת מהרכב ולברך ברכת הדרך בעמידה, ואם א"א היה לצאת היו עוצרים ומברך בישיבה, ואם גם זה לא היה אפשר היה מברך בשעת הנסיעה, (אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ה), ועי' בסידור יעב"ץ דס"ל שכל ברכות השבח והודאה צריך להיות מעומד, ועי' פמ"ג (סי' תל"ב משב"ז סק"א) דרשאי מיושב, ומשמע דלכתחילה ראוי לעמוד, וכן נהגו גדולי ישראל כמש"כ בתשובות והנהגות (ח"ג סי' ע"ו) שהדרך הנכון לגבי ברכת עושה מעשה בראשית כשרואה ברכב שיצא ויברך מעומד וכן בשאר ברכות השבח, וכן לענין תפלת הדרך דלכתחילה יש לברך מעומד, וע"כ אני מבקש מהנהג לעצור ואני יוצא ומברך תפלת הדרך מעומד, ונהגו כן כמה גדולים וצדיקים בארה"ק.

אם להמתין עד שיוכל לעצור הרכב

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש עדיפות לעצור את הרכב בשעת תפלת הדרך, והשיב רבינו, אם יכולים, אבל אין נוהגים כן, ונשאל, האם עדיף להמתין קצת עד שיבוא למקום בטוח שיוכל לעצור הרכב ולומר שם תפילת הדרך או לעשות הברכה מוקדם יותר אבל בזמן הנסיעה, והשיב, לעשות הברכה מיד, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' י').

נסיעה מבני ברק לתל אביב

כתב רבינו זצ"ל, הנוסע מבני ברק לתל אביב אע"פ שכל הדרך מחובר ע"י בתים יכול לומר תפילת הדרך בברכה, שהרי גם בתוך העיר רשות לומר בברכה אם הוא מקום סכנה כמש"כ הט"ז (סי' רי"ט סק"ד) וכל נסיעות של היום מקרי סכנה עי' משנ"ב (סי' ק"י סק"ל) וביאורו ד"ה ואין ע"ש, (קו' הזכרונות סי' י"ד אות ג', ועי' בשאילת רב ח"ב פ"ג סי' ט' דמב"ב לירושלים יש לומר תפילת הדרך בשם ומלכות).

שיעור זמן המחייב תפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, מהו שיעור הזמן המחייב בתפלת הדרך, והשיב, שיעור פרסה שהוא ד' מילין שהוא שמונת אלפים אמה, וזהו לא שיעור גדול, וברכה לבטלה בתפלת הדרך אף פעם לא שייך, כי מעיקר הדין אפשר לומר תפלת הדרך גם בתוך העיר משום שכל הדרכים בחזקת סכנה רק שחכמים חייבו לברך כשיוצא לדרך, והיינו מחוץ לעיר, אך רשות איכא לברך גם בתוך העיר, ופעם כשהייתי נוסע בכל יום מבני ברק לפתח תקוה אמר לי החזו"א שאני יכול לברך מהטעם האמור שלא שייך בזה ברכה לבטלה, (נזר החיים קס"ו אות י"א).

מי שלא זוכר הנוסח

נשאל רבינו זצ"ל, אם התחיל לומר תפילת הדרך ואינו זוכר בע"פ את הנוסח המדויק האם יכול לומר נוסח אחר ולסיים בסוף בברכה, והשיב רבינו, מסתבר שיוכל, (אשי ישראל סוה"ס תשובה קנ"ה, ובעזרת אליעזר ברכות עמוד ל"ו כ' רבינו דאינו ראוי, ובס' שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ט' נשאל רבינו, מי שאינו יודע את נוסח תפלת הדרך ואין לו סידור האם צריך לברך או הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים כיון שאינו אומר את הנוסח הנכון, והשיב, יכול לומר בקיצור שיתפלא שהדרך תצליח, והוסיף, כשנוסעים צריך לאחוז בכיס תפלת הדרך).

אם יכול לומר תפילת הדרך לכתחילה בשומע תפילה

נשאל רבינו זצ"ל, האם ראוי לנהוג לברך תפלת הדרך בברכת שמע קולנו בשמו"ע שלפני הנסיעה לכתחילה, או

רק במקום שלא יודעים היטב מתי ואיפה לברך, או אינו ראוי כלל לעשות כן, ואיפה המקור למנהג זה, והשיב רבינו, העושים כן חוששים שאין לברך בזה"ז שאין סכנה כ"כ, ולכן כוללין בתפלה ואין נכון לעשות כן כלל, (דעת נוטה דיני תפילה סי' שצ"ז).

נסיעה קצרה בסמוך לכפר ערבי

נשאל רבינו זצ"ל, האם כשיש כפר ערבי בתוך הפרסה יש לומר תפילת הדרך אף בדרך פחותה משיעור פרסה ד"ל שאף שהדרך יותר קצרה מאידך מרובה סכנתה ולא מדובר בישובים ערביים כמו חברון ושכם המחוזקים לסכנה אלא כפר רגיל, והשיב, אין לברך, (שאלת רב ח"ב פ"ג סי' י' וע"ש סי' י"א ששאל מרבנו, האם יש לברך תפילת הדרך בשם ומלכות אם נוסע כשיעור פרסה אבל בתוך השיעור מובלעים כפרים כמו חברון וכדומה שהם עצמם מסוכנים, והשיב, כן).

תפילת הדרך בנוסע כמה נסיעות ביום

נשאל רבינו זצ"ל, שאלה אחד שנוסע כמה נסיעות ביום האם אומר תפילת הדרך רק פעם אחת ביום, והשיב רבינו, כן המנהג, ונשאל, מה הדין אם נסע וחזר הביתה ואח"כ נמלך ליסע עוד, והשיב רבינו, צריך לומר שוב תפלת הדרך כיון שלא כיוון על זה, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ז', ושמעתי מהר"י אפשטיין שליט"א שכן נהג רבינו למעשה, כנסע לברית בבקר וחזר לכולל או לבית, ואח"כ נסע שנית, שהיה אח"כ מברך שנית, אפי' אם חזר רק סמוך למנחה ונסע אחרי מנחה, ואמר זה נסיעה חדשה לגמרי, ועי' בשו"ע סי' ק"י ס"ה וארחות רבינו ח"א עמוד ס"ב ומש"כ בס' קריינא דאיגרתא ח"ב אגרת ש"ח ועי' בס' אשי ישראל פ"נ הערה ח' בשם רבינו).

נסיעה ארוכה כמה ימים

נשאל רבינו זצ"ל, הנוסע נסיעה ארוכה שמתחיל לנסוע היום ולמחרת הוא עדיין בתוך הנסיעה האם צריך לומר שוב פעם תפילת הדרך, והשיב רבינו, א"צ עד שמגיע למחוז חפצו, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ח' ועיין משנה ברורה סי' ק"י סק"ו אך אם הוא נוסע כל הלילה דהיינו שאינו לן בקביעות באושפיזא רק ינוח איזה מעט זמן באושפיזא ואח"כ חוזר לנסוע יש לברך תפילת הדרך בבוקר בלי חתימה ועיין בביאור הלכה שם, ועיין בקריינא דאיגרתא ח"ב מתב"ש של"ט במהדר"ח שביקש הקה"י מרבינו לכתוב בשמו וז"ל ואכתוב הנראה לענ"ד ובודאי כ"ה ג"כ דעת הרב קניבסקי לענין תפילת הדרך ביום שני אינו בצה"כ ולא עמוד השחר ולא נץ החמה רק אחר לינת קבע של לילה מתחיל הליכה לדרך חדש ולכאן' הנוסע גם בלילה בלי הפסק א"צ ביום לברך מחדש ושוב ראיתי במשנה ברורה סי' ק"י בביאור הלכה ד"ה צריך עכ"ל).

תפילת הדרך במטוס מעל יבשה

נשאל רבינו זצ"ל, הטס באוירון רק מעל היבשה ואינו עובר כלל מעל לים האם צריך לומר תפילת הדרך, והשיב רבינו, צריך לומר, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' י"א ועיין בספר דף על דף ברכות דף כ"ט ב' בשם הצפנת פענח שהביא מהגמ' חולין קל"ט ב' עה"פ כי יקרא קן צפור לפניך בדרך מצא קן בים חייב בשילוח שנאמר הנהו בים דמי וגו', אלא מעתה מצא קן בשמים דכתיב דרך נשר בשמים הכי נמי דמחייב בשילוח ומשני דרך נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי הרי שבאור לא נקרא דרך עכ"ל ולפ"ז אין אומרים תפילת הדרך במטוס והג"ר יצחק אייזיק קרסילצקיוב זצ"ל ממוסקבה מח"ס הפירוש על הירושלמי הקשה על זה, תמיהה וכי מה ענין תפילת הדרך למושג דרך בשלוח הקן תפילת הדרך תקנו משום סכנה שתוליכנו לשלום ותגיענו למחוז חפצי לשלום וסכנה הלא יש גם באוירון ע"כ ועיין שו"ת אגרות משה אר"ח ח"ב סי' נ"ט שגם במטוס אומרים תפילת הדרך, ובס' דולה ומשקה עמוד קפ"ג נשאל רבינו, הנוסע באוירון האם מתפלל תפלת הדרך שזהו סוג סכנה אחרת לא של חיות וליסטים אלא של נפילת האוירון, והשיב, מברך).

שוחה בים ונוסע באוניה

נשאל רבינו זצ"ל, השוחה בים שיעור פרסה רחוק מהיבשה האם יברך תפילת הדרך ואולי גם בפחות מפרסה, והשיב, לא נהוג, ונשאל, הנוסע בים עם אוניה שיעור פרסה האם יברך תפילת הדרך, והשיב, יכול לברך, (דולה ומשקה עמוד פ"ד), ואולי כי שוחה בים לא נחשב יוצא לדרך וכע"ז הביא רבינו ממרן החזו"א דאין נחשב יציאה לחו"ל שמקום הראוי לרחוץ הוא עדיין בכלל ארץ ישראל עי' בקו' הזכרונות (סי' מ"ו אות ב'), ואמר החזו"א, דכ"ז שיכול לחזור מקרי יבשה, (דעת נוטה פ' מסעי אות ט"ז), וביאר רבינו בשם מרן החזו"א דכיון דהמקום ראוי לרחיצה ליושבי הארץ הסמוכה לה נחשב זה כחלק מתשמישי בני היבשה הסמוכים לזה

המקום ושם יבשה עליו, (ארחות רבינו ח"ג עמוד קצ"ח ומכתבים כת"י מובא בהו זכרון שם).

רבינו מתעורר מעצמו לתפילת הדרך

בן רבינו רבי יצחק שאול שליט"א הצטרף לרבינו זצ"ל לנסיעה לירושלים, והנהגה היה רבי נפתלי ניימן זצ"ל, רבינו זצ"ל נמנע בנסיעה, רבי נפתלי אמר לרבי יצחק שאול תראה שכאשר נגיע למקום שצריך לומר תפילת הדרך רבינו יתעורר מעצמו, וכך הוה, איך שהגיעו למקום שצריך לומר תפילת הדרך רבינו התעורר לבד ואמר תפילת הדרך, סיפרנו את המעשה הזה לנהג רבי ישעי' אפשטיין שליט"א, ואמר, פשוט ככה, תמיד זה ככה, (להדבק ח"ב עמוד ק"נ).

אם להוסיף בקשות על תאונות ומחבלים

נשאל רבינו זצ"ל, האם יכול להוסיף בנוסח תפילת הדרך כגון ותצילנו מתאונות דרכים או בישובים שיש סכנת מחבלים ותצילנו ממחבלים או ממוקשים, והשיב רבינו, הכל כלול במ"ש מכל מיני פורענות ואין להוסיף על נוסח חז"ל, (אשי ישראל סוה"ס תשובה קנ"ז).

טלית ותפילין בנסיעה חוץ לעיר

כשהיה רבינו זצ"ל יוצא לדרך, אפילו לנסיעה לעיר סמוכה, לוקח עמו את הטלית והתפילין, וכמש"כ המשנ"ב (סי' ק"י סק"כ) נכון לכל ירא שמים בעת יציאתו בדרך שיקח עמו טלית ותפילין שלו אפילו נוסע למקום קרוב ודעתו לחזור היום, אמנם בשנים האחרונות כשהיה נוסע למקום קרוב כגון מבני ברק לפתח תקוה לא היה לוקח וכאשר נוסע לירושלים וכיו"ב בדרכים היה לוקח, וכשהיה נוסע בחול המועד חוץ לעיר לא נוטל עמו את הטלית, (אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"א), וכ"כ רבינו בקונטרס הזכרונות (סי' ד' אות ל"א וסי' י"ד אות ד') שמרן החזו"א היה לוקח עמו הטלית ותפילין כשיצא לדרך אפי' נסע למקום קרוב, (וכן א"ל רבינו בעת הנסיעה להתיצבות בלשכת גיוס שיש לקחת תפילין כי זה מקום שיכולים להתעכב שם) ועי' בס' נקיות וכבוד בתפילה (בסוה"ס סי' רס"ג) שכתב רבינו, שכ"ז בנסיעה מחוץ לעיר ולא בנוסע בתוך העיר.

ללוות מי שיוצא חוץ לעיר לסגולה

כשהיה רבינו נפרד מאת העומד לצאת חוץ לעיר או חוץ לארץ אם היה נוסע באותו יום בדרך כלל היה מלווה ד' אמות ומקיים מצוות לווייה עד פתח החדר, ופעמים עד לפתח היציאה מהבית, בפרט למי שנסע לחו"ל, וכן נהג אביו מרן הקה"י זצ"ל, (אלא ד"א של הלכה פכ"ד אות ז' ארחות רבינו ח"א עמוד ס"ב אות ר"י, שמרן הקה"י ליווה מכסאו עד פתח חדרו רב מחז"ל ואמר לו הנני מלווה אותך ד"א היות והנך נוסע מחר והלוי היא סגולה להצלחה ועי' בסוטה (מ"ו ב').

הערות וביאורים בנוסח תפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, בנוסח של תפילת הדרך צ"ב מהו הכפילות בלשון שתולכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדרכנו לשלום, והשיב, בין פסיעה גסה בין פסיעה בינונית בין פסיעה קטנה, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ). נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מדוע מזכירים לשלום בכל בקשה אפשר לכלול הכל ולקצר שתולכנו ותצעידנו ותדרכנו לשלום, והשיב, ראוי לפרט. (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב ממשיכים לבקש ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום מדוע רק כאן מוסיפים לחיים ולשמחה, והשיב, כי אין שמחה בהליכה, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מה מבקשים כאן באמצע תפילת הדרך ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו וכי זה קשור משהו לתפילת הדרך, והשיב, גם הדרך היא למעשה ידינו, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ), ושאל, האם הטעם שהוסיפו בקשה זו היא מפני שבזמן חז"ל היה מצוי מאד שאנשים נסעו ממקום למקום לצורך פרנסה א"כ כל הנסיעה התחילה בגלל מעשה ידיהם ולכן בתוך תפילת הדרך ביקשו כבר גם סיעתא דשמיא למטרה של הנסיעה ותש לח ברכה בכל מעשה ידינו, והשיב רבינו, נכון כנ"ל).

תפילת הדרך לנוסע כמה פעמים הלך ושוב

נשאל רבינו זצ"ל, נהג שעושה נסיעות מירושלים לב"ב כמה פעמים ביום האם מחוייב לומר תפילת הדרך, והשיב רבינו, יאמר תפילת הדרך אבל רק פעם אחת ביום, ונשאל, יש בניו יורק נהגים רבים שנוסעים בכל יום למונסי הלך ושוב וטוענים שמכיון שנוסעים בקביעות בכל יום א"צ לומר תפילת הדרך, האם יש שיטה כזו, והשיב רבינו, לכאורה צריך לומר, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ו' ועי' בס' שיח תפילה עמוד תרי"א שהביא הגר"א דינר בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שנהג מונית ששב באמצע היום לביתו מנסיעה נחשב כאילו דעתו להמשיך לנסוע כיון שזה עבודתו ואינו צריך לברך אלא פעם אחת ביום) ועיין בקריינא דאיגרתא מהדו"ח (ח"ב אגרת ש"ח) שכתב וז"ל, בדבר כמה נסיעות ביום אם בין נסיעה לנסיעה אתה חוזר למקומך ולדירתך נראה דלכא"ו כל נסיעה הוא דבר חדש וצריך לברך על כל נסיעה תפילת הדרך וצ"ע עדיין, אבל אם החזקת בדרך אלא שאתה מפסיק הנסיעה על מנת לנסוע לאחר שעה עוד דין זה מבואר בשו"ע (סי' ק"י ס"ה) שא"צ לברך רק פ"א ביום בתחילת הנסיעה וזה פוסק כל היום.

דעת החזו"א בזה

בקונטרס הזכרונות (סי' י"ד אות ב') מביא רבינו שהעידו בשם מרן החזו"א שצידד שצ"ל תפילת הדרך אפי' ב' פעמים ביום א' אם שהה דרך קביעות, ומביא שבס' ארחות רבינו (ח"א עמוד ס"ב) הסתפק בזה, ועי' ארחות רבינו (שם אות ר"ט) שמרן החזו"א זצ"ל בסוף שנת תשי"ג נסע לירושלימה במונית לבקר את אחיו הגר"מ זצ"ל שהי' חולה ושהה בביתו כשלוש שעות ונח שם ובחזרה בקש מהרמ"ג שליט"א שיוציאו בברכת תפילת הדרך כי הסתפק אם מחוייב עוד פעם בתפילת הדרך, וציין רבינו לס' נימוקי אר"ח (סי' ק"י ס"ה סק"א) דביום אפי' התעכב כמה שעות אין חוזר ומברך, ובלילה אם ישן וקם חוזר ומברך ויכוין על יום הבא גם כן. נשאל רבינו זצ"ל, האם הטעם שהוסיפו בקשה זו היא מפני שבזמן חז"ל היה מצוי מאד שאנשים נסעו ממקום למקום לצורך פרנסה א"כ כל הנסיעה התחילה בגלל מעשה ידיהם ולכן בתוך תפילת הדרך ביקשו כבר גם סיעתא דשמיא למטרה של הנסיעה ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, והשיב, נכון כנ"ל, נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מהו הלשון שמזכירים ומכל מיני פורעניות הבאות לעולם, והשיב, אין באות כסדר, מיני פורעניות הבאות לעולם, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"א).

נשאל רבינו זצ"ל, בנוסח של תפילת הדרך אומרים ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעולם וכו' נשאלתי מדוע בנוסח זה אין כאן פתיחת פה לשטן הרי אומר המתרגשות לבוא ולא אומר אם יבוא ח"ו, והשיב, אין דור שאין בו פורענות, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"א).

בענין תפילת הדרך בנוסע במטוס

נשאל רבינו זצ"ל, איזה נוסח התפילת הדרך אומרים במטוס האם כרגיל או לא, והשיב, כרגיל, (עלי שיח סי' צ"ג).

מתי אומרים את תפילת הדרך במטוס

נשאל רבינו זצ"ל, מתי אומרים תפילת הדרך בנוסע במטוס, האם כשהמטוס עדיין על המסלול בארץ לפני שממריא או באויר, והשיב, באויר, (עלי שיח סי' ע"ה).

אם לברך על נסיעה מהשדה תעופה שנית

נשאל רבינו זצ"ל, היוצא מאמריקה ביום ראשון ונוחת בא"י ביום שני, כשיוצא משדה התעופה לנסוע לירושלים האם צריך לומר עוד פעם תפילת הדרך, והשיב רבינו, כולו נסיעה אחת, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ח', ועיין אשי ישראל פ"נ הערה ח' דאם נוסע מירושלים לשדה התעופה ע"מ לנסוע באוירון אומר בדרך מירושלים לשדה התעופה ועולה גם לנסיעה באוירון וכ"כ רבינו בדולה ומשקה עמוד ע"ד).

עובדות חדשות ונדרות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

הגר"ש מוסלנט מרא דעיה'ק ירושלים (כ"ט אב תרס"ט) | בת רבינו הרבנית חנה שטיינמן ע"ה (י"ג אלול תשע"ד)
מרן הגר"י אברמסקי (כ"ד אלול תשל"ז)

**נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל
הגר"י חיים שרגא לוי מרבי ישיבת 'תפארת ציון' (כ"ז תמוז תשכ"ח)**

אומר לו בהנאה 'סבא שלך רבי חיים שרגא היה אגוטער רב'ה'...

טרחו לנחם

סיפר בנו יחידו הגאון רבי יצחק שליט"א, מראשי ישיבת 'בית שמעיה' בבני ברק: בחודש אייר שנת תשל"ה, כשבע שנים אחרי הסתלקות אביו, נפטרה אמו לבית עולמה, והבן היחיד ר' יצחק ישב עליה שבעה ברחוב 'בעל שם טוב' בבני ברק, והנה כבר ביום הראשון של השבעה - הפתעה.

מרן הסטייפלר יחד עם בנו רבינו זצ"ל הגיעו לנחם אותו. מסתבר שטרחו לכבודו של האבא שאותו הכירו היטב, וגמלו עמו חסד בפטירת רעייתו.

לאחר מכן סיפרו לו אנשים שהמאמץ למצות ניחום אבלים של הסטייפלר, היה כה גדול, שהוא נאלץ לנוח כמה פעמים בדרך כדי לאגור כוחות להמשך ההליכה. (למרות שהמרחק אינו כה גדול)

ספרי 'אור רש"ז'

את הספר 'אור רש"ז' שהדפיס רבי חיים שרגא ז"ל משיחות המוסר של רבו הגדול הסבא מקלם, הניח רבינו במקום בולט במדף ספרי המוסר שלו, מול המקום בו היה יושב בקביעות (בדירת הלימוד שנוספה לו בשנים האחרונות). יתכן שעשה כן משום הכרת הטוב לרבו.

יצוין, שפעם נכנס אל הסטייפלר, המשגיח הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל ה'מכתב מאליו' ואמר לו שהוא רוצה להוציא ספר מתורתו של רבו הסבא רבי שמחה זיסל.

ענה לו הסטייפלר - הלא רבי חיים שרגא לוי כבר הוציא... (מפי רבי יצחק לוי שליט"א).

יישר כוח לנכדו רבי יעקב לוי שליט"א

הגאון הצדיק רבי חיים שרגא לוי, נולד בשנת תרנ"ג והיה מפארי גידולי וגדולי ה'תלמוד תורה' הנודע בקלם בראשות ה'סבא מקלם', רבי שמחה זיסל זיו. רח"ש נודע כתלמיד חכם וירא שמים מרבים, והיה מידידי המשגיח הנודע הגר"א דסלר בעל 'מכתב מאליו'. בשלב מסוים אף העלה בדפוס חלק נכבד משיחות רבו הסבא מקלם, בשני כרכי הספר 'אור רש"ז' על התורה. זכה להרביץ תורה למעלה מארבעים שנים בארץ ישראל, ואף חיבר ספר 'שערי בירור' על יראת שמים ואמונה. נפטר כ"ז תמוז תשכ"ח.

משגיח בישיבה

סיפר רבינו שבישיבת 'תפארת ציון' בה למד בילדותו, היה זמן רב שלא היה משגיח כלל, ובשנה האחרונה ששהה שם, הביא ראש הישיבה רבי יעקב שניידמן את רבי חיים שרגא זצ"ל לשמש כמשגיח בישיבה.

מעניין לציין, שכבחור צעיר, כתב רבינו יחד עם כמה מחבריו קונטרס בשם 'חכמת מנוח', ובסופו כותב תודות "לרבותינו הרבנים הגאונים בישיבת תפארת ציון, הגאון הר"ר אברהם יצחק גרשנוביץ, והגאון הר"ר חיים שרגא לוי שליט"א..."

תמונות פנים בפרסום ראשון של רבי חיים שרגא לוי זצ"ל

אגוטער רבי

כאשר היה נכנס אל רבינו אחד מנכדיו של רבי חיים שרגא ומציג את עצמו, היה

1. צילום כתב היד מובא בחוברת תפארת בחורים גליון כ"ו מאת רבי שלמה ב"ר דב וינטרוב, סיון תשפ"ב, עמוד פ"ב.

הגאון רבי יוסף דינקלס זצ"ל (ז' אב תשל"ז)

'ברכת החמה' בחודש ניסן שנת תשי"ג, החזון איש נשאל אז כמה פרטי הלכות, ואמר לשואלים בביתו שכאשר יבוא ר' יוסף ישאלו אותו, אך באותם ימים, נמנע רבי יוסף בכוונה תחילה מלבוא להתפלל שם, כי חשש שיורה אחרת מדעתו של החזון איש, והחזון איש בעצמו היה מוכרח איפה לבסוף, להשיב על כל השאלות...⁴

יששכר וזבולון

בענין הסכם 'יששכר וזבולון' שאחד מקבל על עצמו החזקת בן תורה ועל ידי זה הוא נוטל חלק בתורתו, ישנו נידון מפורסם האם על ידי זה נגרע מחלקו של יששכר בעלמא דאית או שרק מתווסף לחלקו של הזבולון, והחזון איש אמר לרבי יוסף דינקלס זצ"ל "מה נפקא מינה אם זה יורד מחלק עולם הבא, הלא אם בצורה זו יוסיף ללימוד התורה, אם כן זהו רצון ה'".⁵ והחזון איש עצמו סידר לרבי יוסף אדם שיתמוך בו כדי שיוכל להגות בתורה בלא עול (שיח הסוכות עמוד קכ"ב).

רבי יוסף דינקלס זצ"ל

יחד בנטילת הידים

קשר מיוחד ועתיק היה לרבינו עוד מילדותו, עם הגאון ירא האלוקים רבי חיים יוסף הלוי דינקלס זצ"ל. ביריעה קצרה זו נוכל להקיף מעט מן הקשר שהיה ביניהם.

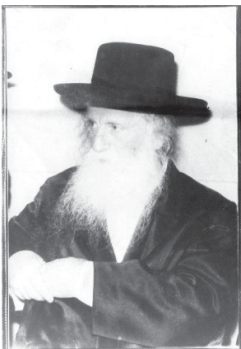
כאשר עבר רבי יוסף מירושלים להתגורר בבני ברק, קבע את מקום תפילתו במנין שהיה בבית מרן החזון איש. רבינו שכידוע הינו בן כבוד להוריו, היה מקפיד כבר מאז היותו ילד צעיר, לצאת לפני זמן 'ברכת כהנים' כדי ליטול את ידיהם של הכהנים, ופעמים רבות היה מצטרף אליו רבי יוסף, שהיה לוי, ויחד נטלו לכהן את הידים...²

תשאלו את רבי יוסף...

רבינו היה נוהג לספר, כי החזון איש נהג בו כבוד גדול, ומכיון שהיה 'לוי' היה מתכבד תדיר בעליית לוי במנינו של החזון איש... וכמה פעמים אירע שהחזון איש היפנה את השאלות שהתעוררו במנין, להכרעתו של רבי יוסף.

כך למשל הוא זכר, שפעם בעת קריאת התורה התעורר שאלה על התגין, ורבי יוסף הכריע שיוציאו ספר תורה אחר.³ בפעם אחרת היה זה לקראת הברכה הנדירה

2. על הסיבה שבגינה נטל את ידיהם של הכהנים למרות שהיה במקום לוי, ראה בספר שמענו כן ראינו חלק א', פרק ז' סימן י"א עמוד ר"א.
3. ראה נוסחא שונה לעובדא הזו, בספר מאחורי הפרגוד, 383-384.

תמונה לא מפורסמת של רבי יוסף זצ"ל

4. רבי גדלי' הוניגסברג, בספרו 'להידבק' חלק ב' עמוד 485. כל משאלותיך עמוד תרע"א.
5. כל משאלותיך עמוד רי"ט, עין שם עוד.